

Нерегуларности и измама Мерки за борба со измамите

НЕРЕГУЛАРНОСТИ И ИЗМАМА

- ❖ Изјава за запознаеност со поимите за „**нерегуларност**“ и „**измама**“ и постапката по известување се потпишува од сите корисници и е дел од Договорот за грант.
- ❖ Секое **прекршување** на одредбата од правото на Заедницата, кое произлегува од **дејство** или **пропуст** на економски оператор, кое има или би имало како последица нанасување на **повреда** на заедничкиот буџет на ЕУ е нерегуларност.
- ❖ **Сомневање за измама е нерегуларност** кое дава основа за формирање на административна или судска постапка на национално ниво, со цел да се утврди постоењето на одредено однесување со умисла.
- ❖ **Нерегуларноста со умисла е измама!**

СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОЕКТОТ И РИЗИК ОД ИЗМАМА

Во текот на спроведувањето на проектот, треба да се почитува следното:

- ✓ Сите активности поврзани со реализација на проектот треба да се етички;
- ✓ Препорачуваме да има внатрешен кодекс на однесување, како и за политиката на конфликт на интереси, кој им е познат на сите вработени и вклучени во проектот;
- ✓ Следење на упатствата, прирачниците и документите обезбедени од УО;
- ✓ Особено внимание треба да се посвети на документите за прво ниво на контрола. На сите фактури треба да јасно да стои името и бројот на проектот, како и на програмата;
- ✓ **Предавање на лажни документи може да има последици, вклучувајќи и финансиски - за целиот проект или дел од него.**

СПРОВЕДУВАЊЕ НА ТЕНДЕРСКИ ПРОЦЕДУРИ И РИЗИК ОД ИЗМАМА (1)

Активности кои можат да помогнат да се спречи измама:

- ✓ Да не се дели набавката на повеќе посебни договори со пониска вредност: две или повеќе последователно поврзани набавки од истиот изведувач на вредност под праговите; неоснована поделба на нарачки, на пример, одделни договори за работа и материјали, од кои секој е под праговите; последователни купувања на помала вредност од праговите;
- ✓ Да се почитува принципот на “четири очи” за секој документ;
- ✓ Личното учество во тендерска постапка- се смета за конфликт на интереси (чл.15 од Договорот за грант);
- ✓ Да се почитуваат одредбите на Заедницата за тендерските постапки;
- ✓ Не треба да се дозволат тендерски манипулации и поткуп;

СПРОВЕДУВАЊЕ НА ТЕНДЕРСКИ ПРОЦЕДУРИ И РИЗИК ОД ИЗМАМА(2)

- ✓ Не дозволувајте намерно лошо управување или незнаење при спроведување на тендерски постапки;
- ✓ Да се почитува принципот на транспарентност и конкурентност за сите постапки за јавни набавки: постапките за јавни набавки се јавно достапни за сите понудувачи (документите се објавуваат на веб-страницата на програмата, на корисничкиот портал, итн);
- ✓ Обезбедување на адекватни мерки за безбедност за неотворени понуди и транспарентен процес на отворање на понудите;
- ✓ Користете соодветни експерти во Комисијата за оценка;
- ✓ Користете ја на најдобар начин Комисијата за оценка;

СПРОВЕДУВАЊЕ НА ТЕНДЕРСКИ ПРОЦЕДУРИ И РИЗИК ОД ИЗМАМА(3)

Совети кои можат да и помогнат на комисијата за оценка да идентификува дослух:

- ✓ Очигледни врски меѓу понудувачите, на пример заеднички адреси, персонал, телефонски броеви и др.;
- ✓ Изведувачот вклучува подизведувачи во својата понуда, кои учествуваат во истата тендерска постапка;
- ✓ Квалификувани изведувачи се повлекуваат од тендерот и стануваат подизведувачи или кандидат со ниска цена се повлекува и станува подизведувач;
- ✓ Некои компании секогаш се јавуваат на тендерите едни против други;
- ✓ Неуспешните кандидати не можат да се најдат во интернет просторот, бизнис директориуми, немаат адреса, итн (лажни или измислени);
- ✓ Кореспонденција или други знаци дека учесниците разменуваат информации за цените, поделени области или влегуваат во неформални договори.

ИЗВРШУВАЊЕ НА ДОГОВОРИТЕ И РИЗИК ОД ИЗМАМА

- ✓ **Обезбедете транспарентност на информациите за договорот:** Името на изведувачот, вредноста на договорот, видот на постапката, предмет на договорот, итн.
- ✓ **Обезбедете соодветно спроведување, следење и контрола на договорот и користете соодветни експерти за:** извршување на проверки за квалитетот на активностите; проверка на резултатите како доказ за трошоците; проверка на фактури за дуплирање или фалсификување;
- ✓ **Вршење на детална проверка на квалитетот на производите / услугите / производите купени / извршени спрема спецификациите;**
- ✓ **Барајте акти / сертификати или друга форма на уверение издадени од независен извор, да бидат предвидени при завршување на активностите.**

ПРИМЕРИ ЗА НЕРЕГУЛАРНОСТИ (1)

- Секоја **промена** на најавените тендерски услови, треба да води до нова тендерска постапка, а не до продолжување на старата;
- Треба да се води **строга евиденција** за секој чекор на тендерската постапка;
- **Конфликт на интереси:**
- Членовите на комисија за оценување и учесниците во постапката се роднини по правна или крвна линија, или имаат заеднички економски интереси;
- **Вишокот доспеан за плаќање** - иницијално, во тек, завршно плаќање;
- **Недостаток или некористење на намената на купените опрема**, вклучувајќи и кога стоката или услугата е своеволно заменета, не е обележана или не е прокнижена соодветно;

ПРИМЕРИ ЗА НЕРЕГУЛАРНОСТИ (2)

- Доставување на **неточни, лажни информации** во врска со предметот, природата, квалитетот и количината на стоката или услугата;
- Трошоци **непредвидени во буџетот** на проектот или неповрзани со постигнување на целите на проектот - вкл. трошоци за активности извршени пред започнувањето на проектот или за активности извршени по завршувањето на договорот;
- **Непостигање на целите на проектот** - неможност или неподготвеност на примачот на средствата да ја исполни / испочитува / обврска од договорот, како резултат на што дел од предвидените активности, работи, стоки остануваат неисполнети;
- **Незавршување** на предвидените активности во утврденото време - крајни, средно и сл;
- Оневозможување на вршењето на проверка или инспекција;
- **Двојно сметководство**, недостаток на сметководствени податоци, слабост на сметководствените информации;
- Делумно или целосно **двојно финансирање**.

ПРИМЕРИ ЗА ИЗМАМА

- Доставување со умисла на невестинити, неточни, нецелосни документи;
- **Недавање или прикривање на одредени информации**, при постоење на обврска за поднесување на истите;
- Користење на средствата за **цели различни** од оние за кои се дозволени;
- Обезбедување на средства на лица или организации, кои немаат право да ги добијат бидејќи **не ги исполнуваат посебните услови** за доделување;
- Документи со **невистинита** содржина /фалсификувани/;
- **Неточни документи** или документи со нецелосни податоци - кај фактури, извештаи, барања за плаќање, акти за сопственост и др.

СИГНАЛ ЗА НЕРЕГУЛАРНОСТ

- **Секое лице има право** да даде сигнал за нерегуларност и измама, во врска со спроведувањето на проекти и програми финансирани од фондовите на ЕУ;
- Сигналот за нерегуларност **минимум** треба да ја содржи следната информација: да даде **јасна референца** за конкретниот проект, **програмата со која е финансиран, административната единица и опис на нерегуларноста;**
- Сигналот за нерегуларност може да биде адресиран до Управувачкиот орган/ Националниот партнерски орган, ресорниот заменик министер или раководител, директорот на директоратот "Заштита на финансиските интереси на Европската Унија" / АФКОС / - МВР, Европска канцеларија за борба против измами / ОЛАФ / и др .

АДМИНИСТРИРАЊЕ НА СИГНАЛОТ ЗА НЕРЕГУЛАРНОСТ

- По секој сигнал за неправилност се врши проверка, со цел појаснување на веродостојноста на изложените во него околности.
- По првичната проверка се испраќа писмо до партнерот за направените наоди. **Во рок до 10 работни дена**, корисникот може да го претстави својот **приговор** по изложените наоди, како и дополнителни документи, релевантни за случајот.
- По приговор и дополнителните докази, се постапува кон разгледување и се изготвува **конечен извештај** до раководителот на УО со предлог за утврдување на нерегуларност и конечно одредување на финансиското кратење или со предлог заклучок за недостаток на неправилност.

ФИНАНСИСКИ ПОСЛЕДИЦИ

- ❖ Нерегуларно исплатените средства треба да бидат вратени од оној што ја одобрил/извршил нерегуларноста:
  - **Доброволно враќање** на износот во определениот рок или прифаќање на нерегуларно платената сума со пресметаната камата,
  - **Принудно враќање** – на начин предвиден со законите.
- ❖ Тогаш кога неправилноста нема финансиски израз (т.е. таа е востановена пред да биде извршено плаќањето по проектот) **превентивно треба да се прекинат плаќањата по проектот**, а примателот на средствата да биде известен за тоа;
- ❖ Плаќањето се извршува само **после отстранување** на нерегуларноста.

ЗАТВАРАЊЕ НА НЕРЕГУЛАРНОСТА

Нерегуларноста се затвара во случај на:

- ✓ враќање на неправилно платените и натплатените суми, како и нерегуларно примените или присвоени средства;
- ✓ завршување на започнатата процедура по административно-правен ред со влегување во сила на административен/судски акт;
- ✓ завршена административна процедура на национален инспекциски/ надзорен орган;
- ✓ исполнување на обврските на корисникот/партнерот, кое неисполнување било основа за регистрирање на нерегуларност;
- ✓ бришење на должникот од трговскиот регистар;
- ✓ кога нерегуларноста е откриена пред да настапат плаќањата по проектот од УО и корисникот/партнерот ги превземе финансиските последици од нерегуларноста или побара да биде прекинат договорот за грант.
- ✓ утврдување на факти, побивање на основаноста за нерегуларност – случајот се затвара со прекинување;
- ✓ отпаѓање на можноста за присилна наплата;
- ✓ извршена финансиска корекција.

При појава на нови околности разгледувањето на случајот може да биде обновено.

Ви благодарам на вниманието!

Јордан Тенев

Министерство на регионален развој и јавни работи

Тел.: +359 2 9405 375

*Programme is co-financed by the
European Union*